

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดเกี่ยวกับตำนานสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของมนุษย์ในอดีตที่เกิดความเคลือบแคลงสงสัยเกี่ยวกับตัวของมนุษย์ สรรพสิ่งต่าง ๆ และวัฒนธรรมของตนเอง เช่น มนุษย์เรานั้นมีบรรพบุรุษเป็นใคร มนุษย์ก่อกำเนิดมาได้อย่างไร มาจากที่ไหน และบ้านเมืองและชุมชนเกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งการตั้งปัญหาตามตนเองดังกล่าวได้สะท้อนปรากฏออกมาโดยการสร้างเรื่องราวอธิบายข้อสงสัยนานับประการของมนุษย์ในลักษณะข้อมูลทางคติชนของกลุ่มชนนั้น ยกตัวอย่างเช่น การกล่าวถึงตั้งแต่ยุคการสร้างโลกหรือการกำเนิดมนุษย์และสิ่งมีชีวิตบนโลก อีกทั้งประวัติความเป็นมาในอดีตของชุมชน บ้านเมือง และกลุ่มชนของตน เป็นต้น ตลอดจนเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดจึงทำให้เกิดแนวคิดทฤษฎีเทวสิทธิ์หรือเทพจุติที่เกี่ยวกับพลังอำนาจในจักรวาลที่สัมพันธ์กับโลกมนุษย์ (Evans – Pritchard, 1954) โดยมักจะปรากฏออกมาในรูปแบบของตำนานปรัมปราและนิยายประจําถิ่นต่าง ๆ

“ตำนาน” หรือ “myth” ในความหมายทางคติชนวิทยามีความหมายเฉพาะ ซึ่งนักมานุษยวิทยาและนักคติชนวิทยาได้นิยามความหมายของตำนานไว้หลากหลาย Standard Dictionary of Folklore Mythology and Legend (1972: 778) ได้นิยามว่า myth หมายถึง เรื่องราวที่เป็นเรื่องเล่าซึ่งเคยเกิดขึ้นจริงในยุคอดีตกาล และอธิบายเกี่ยวกับการกำเนิดของจักรวาล อำนาจความเชื่อเหนือธรรมชาติ พระเจ้า วีรบุรุษ วัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา เป็นต้น ซึ่งมีแนวคิดเช่นเดียวกันกับ เมอเซีย อิลีแอด (Mircea Eliade อ้างถึงใน ประมิน จารูวร 2549 : 1) อธิบายว่า myth คือ เรื่องราวศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าเป็นจริงของชนเผ่าต่างๆ ที่ได้เล่าสืบกันมาแต่โบราณ ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ หรือเทพ และต้นกำเนิดสิ่งต่างๆ ในขณะที่ มาลินอสกี (Bronislaw Malinowski อ้างถึงใน ปรีตดา เกลิมเผ่า กอนันตกุล, 2533 : 50) ได้ให้ความหมายของตำนานว่าหมายถึงนิทานศักดิ์สิทธิ์ (sacred tale) เปรียบเสมือน กฎบัตร (charter) ของสังคม นอกจากนี้ สตีฟ ธรอมป์สัน (Stith Thompson, 1958: 106) ยังได้นิยามความหมายของ “ตำนาน” ว่าหมายถึง เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชน

ในขณะที่ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2543 : 18) ได้อธิบายว่า เรื่องเล่าประเภทตำนานปรัมปรา เป็นการอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ป्राกฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ลม ฝน กลางวัน กลางคืน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ความเป็นมาของชนชั้นผู้นำ ลำดับชั้นและบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไร เพราะเหตุใด อีกทั้งสิราพร ณ ถลาง (2545 : 190) กล่าวว่าตำนานปรัมปราเป็นข้อมูลทางคติชนที่ถือกันว่าเป็นเรื่องเล่าที่ศักดิ์สิทธิ์ (sacred narratives) มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้า เทพเจ้า เทวดาผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นเรื่องเล่าที่มักใช้ในการอธิบายกำเนิดโลก กำเนิดชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งตรงกับแนวคิดที่สอดคล้องกันของ ศรีศักร วัลลิโภดม และสุจิตต์ วงษ์เทศ (2534 : 21) กล่าวถึงความหมายของตำนานไว้ว่า หมายถึงนิทานหรือนิยายศักดิ์สิทธิ์ที่อธิบายถึงความเป็นมา หรือความหมายสำคัญของระบบความเชื่อทางศาสนาหรือเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติของบุคคลสำคัญ เช่น ผู้ที่เป็นศาสดาหรือผู้นำทางวัฒนธรรมที่เป็นต้นเค้าทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมขึ้นมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “ตำนาน” ตามแนวคิดทางคติชนวิทยาจึงหมายถึงเรื่องราวที่เกิดจากการสังสมและถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ในการพยายามอธิบายปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ ที่คนสนใจใคร่รู้โดยถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่า หรือเรื่องเล่าเก่าก่อนในยุคโบราณและมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่ออันเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนาของคนในแต่ละสังคม ตามทัศนะแนวคิดของเลวี-สตราสส์ (Levi-Strauss) ตำนานปรัมปราคือเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสะท้อนกระบวนการทางความคิดดั้งเดิมของคนในยุคก่อน (primitive thinking/ mythological thought/ mythical thought) และตอบสนองความปรารถนาที่จะเข้าใจจักรวาล ธรรมชาติ โลก มนุษย์ โดยมีความเห็นว่าการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตำนานปรัมปราจำนวนต่างๆ ไม่ได้อยู่ที่การแยกแยะประเภทของเรื่องเล่า แต่อยู่ที่การพิจารณาระดับความคิดแบบตำนาน (levels of mythological thought) ดังนั้นหากจะศึกษาด้านตำนานปรัมปราให้เข้าใจก็ต้องศึกษาโดยพิจารณาระบบความสัมพันธ์ของความคิดมนุษย์ที่อยู่ภายใต้ตำนานปรัมปราเรื่องต่างๆ ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงแนวคิดที่ว่ามนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชนในสังคมดั้งเดิมหรือชนในสังคมปัจจุบันต่างก็มีลักษณะความคิดที่เป็นสากล (human mind) แบบเดียวกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือชนดั้งเดิมมีกระบวนการหาคำตอบโดยมองความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของแต่ละส่วนภายใต้ระบบเดียวกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจทุกส่วนทั้งหมดเสียก่อน แล้วจึงทำให้เข้าใจส่วนต่างๆ ได้ แต่กระบวนการหาคำตอบของชนปัจจุบันแบบวิทยาศาสตร์เป็นการแยกแยะปัญหาออกเป็นส่วนๆ แล้วจึงตอบปัญหาทีละส่วนโดยมิได้คำนึงถึงความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ทั้งหมดในจักรวาล ด้วยเหตุนี้ตำนานของสังคมโบราณตั้งแต่สมัยบุพกาลจนมาถึงสมัยแวนแคว้นมีความสำคัญยิ่งต่อระบบวัฒนธรรมของสังคมนั้น โดยเป็นแกนของอุดมการณ์หรือนัยน้อยที่สุด

ในการเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ ซึ่งเป็นที่มาของความรู้ ความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของคน (G.S. Kirk, 1970: 42)

ตำนานการสร้างโลก (Creation myth) เป็นตำนานที่ปรากฏในทุกชาติทุกศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และพราหมณ์ฮินดู ประเทศในแถบยุโรปที่นับถือศาสนาคริสต์ มีความเชื่อตามตำนานคริสเตียนว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกโดยมีมนุษย์คู่แรกคืออดัมกับอีฟ ประเทศบริเวณตะวันออกกลางและประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีความเชื่อตามตำนานอิสลามกล่าวว่า พระอัลเลาะห์เป็นผู้สร้างโลก ซึ่งมีอาดัมและเฮวาฮ์เป็นผู้สร้างโลก โดยคล้ายคลึงกับอาดัมกับอีวา หรืออีฟในศาสนาฮินดูและศาสนาคริสต์ สำหรับประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชนชาติไทที่มีความเชื่อการสร้างโลกตามตำนานพุทธศาสนาได้กล่าวว่า พรหม แดน หรือปู่ย่าเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งมีข้อสังเกตว่า กลุ่มชนไทลื้อในสิบสองปันนามีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานการสร้างโลกที่แตกต่างไปจากตำนานการสร้างโลกของจีนที่มีคติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างโลกว่า เทพผานกู่ (盤古 Pángǔ) เป็นผู้สร้างโลก และเทพีฉาหนัว (女媧 Nǚwá) เป็นผู้สร้างมนุษย์ หากพิจารณาจะพบว่าผานกู่และหนัว มีสถานภาพและบทบาทคล้ายกับปู่สังกะสี และย่าสังกะสีตามตำนานการสร้างโลกของไทลื้อ ดังนั้นตำนานในการรับรู้ของกลุ่มชนไทลื้อ สิบสองปันนาและจีนจึงมีโครงสร้างคล้ายคลึงกันกับแบบเรื่อง “ปู่ย่าสร้างโลก” ซึ่งสามารถเชื่อมโยงแนวคิดนี้ได้กับตำนานการสร้างโลกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นที่มีแบบเรื่องในกลุ่มเดียวกัน

นอกจากนี้พบว่าตำนานการสร้างโลกยังเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมที่สามารถพบได้ในสังคมของชนชาติไทโดยทั่วไป และเป็นเรื่องเล่าที่สะท้อนความคิดและจินตนาการเกี่ยวกับต้นกำเนิดแห่งโลก (the origin of the world) ของมนุษย์ต่อการสร้างโลก ธรรมชาติ และชีวิตของกลุ่มชนในแต่ละวัฒนธรรมโดยมีเนื้อหาทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน อันแสดงถึงความแพร่หลายและความนิยมของตำนาน คนไทแต่ละกลุ่มล้วนมีตำนานการสร้างโลกดังนั้นการอธิบายการกำเนิดโลก กำเนิดมนุษย์ของคนแต่ละกลุ่มชนจึงสามารถบ่งบอกได้ถึงความสัมพันธ์ของคนไทกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งการสะท้อนถึงโลกทัศน์ ความคิด และความเชื่อของคนในวัฒนธรรมนั้น จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าตำนานการสร้างโลกสามารถแบ่งได้สองลักษณะคือ สำนวนแบบลายลักษณ์ (literary tradition) เช่น พรหมสร้างโลกหรือปดมกัปกการสร้างโลกของไทลื้อ ปฐมมูลมุติของไทขวน (ล้านนา) ปดมกัปกหรือปดมโลกของไทจีน ตำนานอาหมบูรณกิจของไทอาหม พงสาวดารล้านช้าง ขุนบูรณของลาว กำผ่าอยู่ของไทใหญ่ เป็นต้น และสำนวนแบบมุขปาฐะ (oral tradition) เช่น นิทานคนเมือง นิทานไทใหญ่ นิทานไทจีน นิทานไทลื้อ และตำนานต้นผีไทย เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันทั้งชื่อเรียกตำนานและตัวละคร เช่น ไทลื้อเรียกผู้สร้างโลกว่า “ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี” หรือ “ปู่สังกะสี ย่าสังกะสา” ไทขวนเรียก “ปู่สางสี ย่าสางไส้” หรือ

“ปู่สองศรี ย่าสองไ้” ไทจีนเรียก “ปู่สังกะสี ย่าสังกะสี” หรือ “ปู่สังโล ย่าสังโล” เป็นต้น ตลอดจนการกล่าวถึงแถบว่าเป็นอนุภาคหนึ่งของ ปู่สังกะสี ย่าสังไ้ ดังที่ มาลา คำจันทร์ (2551 : 205) กล่าวว่า ปู่สังไ้ ย่าสังไ้ เป็นปฐมบรม โศทรเหง้าของมนุษย์ ต่อมาก็มีปู่แถบย่าแถบมาทำหน้าที่ส่งคนมาเกิดบนโลก

ตามแนวคิดทางคติชนวิทยา ศิราพร ณ ถลาง (2542:210 - 213) ได้อธิบายว่าสามารถจัดกลุ่มความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทตามเนื้อเรื่องของตำนานการสร้างโลกของแต่ละชนชาติ โดยแยกประเภทของตำนานการสร้างโลกได้ 3 กลุ่ม กล่าวคือ 1) ใช้แบบเรื่องปู่สังกะสี-ย่าสังกะสี โดยมีความเชื่อว่าปู่สังกะสี-ย่าสังกะสีเป็นผู้สร้างโลก หรือปู่แถบย่าแถบสร้างปู่สังกะสี-ย่าสังกะสีเป็นมนุษย์คู่แรกของโลก หรือพระอินทร์พระพรหมส่งปู่สังกะสีและย่าสังกะสีลงมาเกิดเป็นมนุษย์คู่แรก หรือปู่สังกะสี-ย่าสังกะสีเอาดินมาปั้นเป็นมนุษย์ พบมากในกลุ่มตำนานของไทยลื้อ ไทจีน ไทขวน-ล้านนา และอีสาน 2) แบบเรื่องมนุษย์ออกมาจากน้ำเต้า โดยมีความเชื่อว่าแถบเอาหมากเต้าปูลงมายังโลกและในน้ำเต้ามีมนุษย์อยู่ หรือแถบเอาเหล็กจี่น้ำเต้าปูลงและผู้คนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ออกมาจากน้ำเต้า ซึ่งพบมากในกลุ่มตำนานลาว ไทดำ และไทขาว 3) แบบเรื่องเทวดาลงมากินจวนดิน เน้นความเชื่อของกำเนิดมนุษย์ว่าเป็นลูกหลานของเทวดาหรือพรหมที่ลงมากินจวนดิน พบในตำนานทางล้านนาและตำนานไทใหญ่ในประเทศไทย สำหรับตำนานการสร้างโลกของไทยจึงจะมีเทพปู่โล่โถงมาสอนให้มนุษย์ปลูกข้าวทำนา ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับตำนานปู่ดางเจิงของลาว และอีกตำนานหนึ่งที่เล่าถึงพี่น้องหลบภัยน้ำท่วมเข้าไปอยู่ในน้ำเต้า ก็สอดคล้องพ้องกันกับตำนานของขมุและเข้ทางตอนเหนือของเวียดนาม

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่า ตำนานการสร้างโลกของชนไทลื้อจะมีโครงสร้างและเนื้อหาของตำนานที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันกับตำนานการสร้างโลกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ มีข้อสังเกตว่าไม่ว่ามนุษย์จะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับพัฒนาการใด หรืออาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเช่นใดก็ตาม ต่างก็มีเรื่องเล่าหรือตำนานเกี่ยวกับกำเนิดโลกและกำเนิดของมนุษย์เป็นของตนเอง (Haviland: 1989) ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงลักษณะเฉพาะและลักษณะร่วมของชนชาติไทอันเป็นการยืนยันไปถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมไทได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งอาจนำไปใช้เป็นหลักฐานในการอธิบายประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ตลอดจนการขยายพรมแดนความรู้เกี่ยวกับเรื่องของชนชาติไทให้กว้างขวางและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น นักมานุษยวิทยาพอลเรดิน (Paul Radin: 1976) ได้ชี้ให้เห็นว่านี่คือมรดกร่วมและความสามารถทางสติปัญญาที่มนุษย์มีอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตำนานการสร้างโลกมีลักษณะแตกต่างไปจากเรื่องเล่าตำนาน คัมภีร์ หรือนิทานปรัมปราเรื่องอื่นๆ อันเป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรแก่การศึกษาค้นหาเป็นอย่างยิ่ง

จากการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตำนานการสร้างโลกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทข่าตัน ผู้วิจัยพบว่าเรื่องราวของตำนานการสร้างโลกได้มีการปริวรรตวรรณกรรมและรวบรวมไปบ้างแล้ว โดยสามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้

# 1. งานรวบรวมหรือศึกษาเชิงวิเคราะห์ตำนานการสร้างโลกของกลุ่มชนชาติไท

## 1.1 ตำนานกลุ่มชนชาติไท

1.1.1 ชนชาติไทยในนิทาน แลลวดแวนคติชน และวรรณกรรมพื้นบ้าน ของ ศีราพร ณ ถลาง (2545) ได้วิเคราะห์ถึงตำนานการสร้างโลกของชนชาติไท

## 1.2 ตำนานไทอาหม

1.2.1 ประวัติศาสตร์อาหม (อาหมบูรณจี) ของ ม.จ.ประสพสุข สุขสวัสดิ์ (2536) ซึ่งเนื้อหากล่าวถึงการสร้างโลกและขุนหลวง-ขุนลาย

1.2.2 ลายดู แปล โดย รัตน์ เลิศเลื่อมใส (2539) เป็นนิยายน้ำเต้า

1.2.3 รวมตำนานไทอาหม 2 ส่วน โดยอ้างถึงใน Tai – Ahom Religion and Custom ของ โกกอย เพดเมสวาร์ (Gogoi Padmeswar, 1976)

## 1.3 ตำนานไทใหญ่

1.3.1 ตำนานต้นผีไทย ของ พระธัมมทัตโต ภิกขุ และพ.ณ.ประมวณุมารค (2533) ซึ่งมุ่งศึกษาถึงตำนานการเกิดมนุษย์

1.3.2 ด้วยปัญญาและความรัก : นิทานชาวเมืองเหนือ ของ เวาน์ เฟลงเออ (2519) ซึ่งได้รวบรวมเรื่องราวของปฐมกัปป์ และปู่สางสี่ ย่าสางใส ตลอดจนนิทานอื่นๆ อีกมากมาย

1.3.3 น้ำเต้า ของ เต่า เจริญ ฮวา (2538) ซึ่งได้รวบรวมตำนานไทใหญ่ที่กล่าวถึง ตำนานการสร้างโลกของชาวไทใหญ่

1.3.4 การศึกษาวรรณกรรมชนเผ่าไต (傣族文学研究) ของ เต่า เจริญฮวา (1997) เป็นหนังสือที่เน้นถึงวรรณกรรมไต (ไทใต้คง) เรื่องต่างๆ และตำนานการสร้างโลก ตลอดจนอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทใต้คง

## 1.4 ตำนานไทลื้อ

1.4.1 ลิบสองปีนิทานไทลื้อ แปลโดย สุชาติ ภูมิบริรักษ์ (2535) ซึ่งกล่าวถึง เรื่องการสร้างโลกของปู่สังกะสา ย่าสังกะสี

1.4.2 ลิบสองปีนา ของเจียเขนจอง (2536) ซึ่งเนื้อหาได้กล่าวถึงการสร้างโลกของปู่สังกะสี ย่าสังกะสา

1.4.3 ประวัติวัฒนธรรมชนชาติไท (傣族文化史) ของ เต่า เจิง ฮวา และ  
ไช่ หลง หนาน (2005) ซึ่งเนื้อหาเน้นการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ด้านการสร้าง  
โลกและตำนานอื่นๆ ของชนชาติไทในจีน

### 1.5 ตำนานไทจีน

1.5.1 ด้วยปัญญาและความรัก : นิทานชาวเมืองเหนือ ของ เวาน์ เฟลงเออ (2519)  
ซึ่งได้รวบรวมเรื่องราวของการสร้างโลกของไทจีนในปฐมกัปและปู่สังกะสีย่าสังกะสี

1.5.2 วรรณกรรมไทจีน ปรีวรตโดย อนุาโตล เป็ดติเยร์ (1987) ซึ่งเนื้อหาได้  
กล่าวถึงปฐมโลก และปฐมกัป

1.5.3 ปฐมกัปปู่สังกะสีพื้นโลกชาดก<sup>1</sup> (The Origin of the World in the Khun  
Literature: Pu Sangkhaya before the Buddha Era) ของ SHINTANI Tadahiko L.A., Nang Phong  
Not, et al. (1993) เนื้อหากล่าวถึงตำนานการสร้างโลกของไทจีนเกี่ยวกับปู่สังกะสี

### 1.6 ตำนานไทฮวน-ล้านนา

1.6.1 ตำนานต้นผีไทย ของ พ.ณ.ประมวญมารค (2533) ได้กล่าวถึงตำนานต้นผี  
ไทยล้านนา 17 ลำนวน

1.6.2 ด้วยปัญญาและความรัก: นิทานชาวเมืองเหนือ ของ เวาน์ เฟลงเออ (2519)  
ซึ่งได้รวบรวมเรื่องราวของการสร้างโลกของไทฮวนในปฐมกัป

### 1.7 ตำนานลาว

1.7.1 ประชุมพงสาวดารเล่ม 2 ของครูสุภา (2506) ที่ได้กล่าวถึงพงสาวดารล้านช้าง

1.7.2 สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (2542)  
ซึ่งได้กล่าวถึงการสร้างโลกไว้ในน้ำเต้าปุง ของพิเชฐ สายพันธ์

1.7.3 A Selection of the Folktales and Stories of Laos ของ สมสะหวັນ  
พรหมะทา (Somsavanh Phamatha, 1992) ได้กล่าวถึงการสร้างโลกใน The Great Gourd of Heaven

<sup>1</sup> คำว่า “ปฐมกัปปู่สังกะสีพื้นโลกชาดก” ในที่นี้จะคงเขียนตามชื่อหนังสือต้นฉบับเป็น “ปฐมกัปปู่สังกะสี  
พื้นโลกชาดก”

### 1.8 ตำนานไทดำ

1.8.1 ประชุมพงสาวดารเล่ม 9 ของ กุรุสภา (2507) ซึ่งได้กล่าวไว้ในพงสาวดารเมืองแดง

1.8.2 รวบรวมความประวัติศาสตร์ ปรีวรรตโดย เจมส์ อาร์ แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain, 2529) ซึ่งได้ระบุไว้ในความโทเมืองจากเมืองหม้วย

### 1.9 ตำนานไทขาว

1.9.1 ย่าบม ย่าบย-หมากเต้าปุง รวบรวมจากอาจารย์เหลื่องชาวไทเมืองเด็ก โดย ศิราพร ณ ถลาง (2536)

### 1.10 ตำนานจ้วง

1.10.1 คนไทยอยู่ที่นี้ ที่อุษาคเนย์ ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2537) ซึ่งเนื้อหาได้กล่าวถึงปู่ไล่โถและรบฟ้าหาน้ำ

### 1.11 ตำนานทางพุทธศาสนา

1.11.1 พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์ (2530) ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องของอัครัญญสูตร

## 2. งานรวบรวมและปรีวรรตหรือแปลคัมภีร์ตำนานการสร้างโลก

2.1 ปฐมกัปพรหมสร้างโลก (傣族创世史诗) บรรณาธิการโดย เต่า กู้ย หลาน (1988) ตัดออกจากต้นฉบับไทลื้อ

2.2 รวบรวมใบลานจีนเล่มที่ 10 (中国贝叶经全集第 10 卷, 2003) ของเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา

2.3 ปฐมมูลมุติ ปรีวรรตจากต้นฉบับไทวน โดย อนาโตล เป็ลดิเยร์ (2534)

2.4 ปฐมมูล ปรีวรรตจากต้นฉบับอีสาน โดย สุภณ สมจิตศรีปัญญา (2530)

2.5 ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี ปรีวรรตจากหนังสือก้อม โดย สุภณ สมจิตศรีปัญญา (2535)

2.6 ปฐมมูลติของจังหวัดนครราชสีมา ปรีวรรตโดย นฤมล ปิยวิทย์ และคุณช่วย ปิยวิทย์ (2544)

### 3. งานศึกษาวิจัยด้านานชนชาติไทยของประเทศไทย

- 3.1 การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องขุนบรม ของบุรวิ อภิรักษ์ภูสีทิ (2527)
- 3.2 นิยายปรัมปราเรื่องเถา : วิเคราะห์ความเชื่อตามพงศาวดารล้านช้าง ของภิรณัย โขติกันตะ (2531)
- 3.3 การใช้เรื่องเล่าผีปู่และย่าแสะ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวบ้านป่าจี้ ของ ธนันท์ เศรษฐพันธ์ (2536)
- 3.4 การวิเคราะห์ตำนานสร้างโลกของคนไทย ของ ศิราพร ณ ถลาง (2539 ก)
- 3.5 วรรณกรรมตำนานล้านนา: การศึกษาวิธีการสร้างของวิไลกษณ์ ศรีป่าซาง (2541)
- 3.6 พี่-ขวัญ-เมืองจักรวาลทัศน์ดั้งเดิมของไทย : ศึกษาจากคัมภีร์โบราณไทอาหมรณี เลิศเลื่อมใส (2544)
- 3.7 การวิเคราะห์ตำนานสุริยคราสและจันทรคราสของชนชาติไทย ของ ปฐม หงส์สุวรรณ (2542)
- 3.8 พุทธเชื้หมุ่: ตำนานการกำเนิดมนุษย์ของชาวเข้าของสุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2542)
- 3.9 ตำนานในกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว : ความสัมพันธ์ระหว่างตำนานกับบริบททางสังคมของจาวสุวรรณ ธรรมวัตร (2542)
- 3.10 น้ำเต้าปุง: วรรณกรรมปรัมปรากับการศึกษาเชิงโครงสร้างของพิเชฐ สายพันธ์ (2542)
- 3.11 อนุภาคน้ำเต้าในตำนานน้ำท่วมโลกและตำนานกำเนิดมนุษย์ของวัชรภรณ์ ดิษฐป่าน (2544)
- 3.12 อาปมไทได้คง นิทานกับสังคมของประคอง นิมมานเหมินท์ และเตา เจริง ฮวา (2542)
- 3.13 “ผีกู๋ : ปู่สวนหวา ย่าสวนหวา” ในหนังสือเรื่อง “เก็บตกวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาติไทย (傣族民俗与文化拾遗)” ของ หลี่เจี๋ยเฉียง (2008)
- 3.14 ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย ของ ประมินทร์ จารูวร (2549)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการปริวรรตและรวบรวมข้อมูลของตำนานการสร้างโลกไว้จำนวนหนึ่ง แต่ตำนานการสร้างโลกของไทยก็ยังมีปริวรรตน้อยมาก เนื่องจากเหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์และกาลเวลา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปริวรรตและวิเคราะห์ข้อมูลตำนานการสร้างโลกไทยสืบสองปีมาโดยใช้ระเบียบวิธีแนวคิดทางคติชนวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับการประเมิน

สถานภาพไทศึกษาจากผลการวิจัยของศิริพร ณ ถลาง (2545 : 262) ที่ได้กล่าวไว้ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมไทลื้อที่ได้รับการปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทยแล้วนั้นนับว่ายังมีน้อยมาก และอาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารทางจีนโดยจะมีต้นฉบับของวรรณกรรมภาษาไทลื้ออยู่บ้าง รวมทั้งวรรณกรรมไทลื้อที่เขียนเป็นภาษาจีนอยู่บ้าง ซึ่งนักวิชาการไทยคงจะต้องมีโครงการความร่วมมือกันกับนักวิชาการจีนเพื่อศึกษาวรรณกรรมไทลื้อต่อไป

เมื่อพิจารณาด้านการสร้างโลกของไทลื้อนั้นสามารถบ่งบอกถึงการปรากฏร่วมกันทางวัฒนธรรมของวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอย่างชัดเจนในวิถีชีวิต ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ น่าจะเป็นวรรณกรรมโบราณที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีบทบาทและหน้าที่ในการสร้างความผูกพันของกลุ่มชนไว้ด้วยความเชื่อ ศรัทธา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรม ซึ่งมีระบบระเบียบและโครงสร้างของการกำเนิด ตั้งแต่การสร้างโลก (Cosmogony) และกำเนิดสรรพสิ่งในธรรมชาติ (creation) เช่น การเกิดพระจันทร์และพระอาทิตย์ จากนั้นจึงเกิดเป็นดิน มนุษย์ ฝูงคน และอารยธรรม จากนั้นกำเนิดผู้ปกครอง ความเชื่อ และพิธีกรรมเริ่มแรก อันเรียกว่าส่วนต้นกำเนิดของตำนาน (myth of origin)

นอกจากนี้เนื้อความในเอกสารโบราณของไทลื้อยังแสดงถึงการนับถือหรือมีความเชื่อเรื่องผีก่อนเกิดการนับถือพุทธศาสนา ซึ่งกรณีนี้ ยรรยง จิระนคร และรัตนพร เศรษฐกุล (2544 : 216, 220) ได้อธิบายไว้ว่า ชาวไททุกชนชั้นเชื่อผีและความเชื่อนี้สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี และคติความเชื่อผีของชาวไทลื้อเด่นชัดและมั่นคง ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมและการเข้าร่วมพิธีกรรมการเช่นไหว้หรือเลี้ยงผีมีทุกระดับ อีกทั้งตามที่ อมรา พงศาพิชญ์ (2543 : 52) ได้อธิบายไว้ว่า คติความเชื่อเรื่องผีเป็นลักษณะร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทไม่ว่าไทใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ ไทหย่า หรือไทขวน ต่างก็นับถือผีกันทั้งนั้น ความเชื่อผีจัดเป็นพัฒนาการของความเชื่อระดับหนึ่ง ซึ่งนักมานุษยวิทยากำหนดให้เป็นศาสนาก่อนประวัติศาสตร์ที่คนเริ่มกำหนดความเชื่อทางศาสนาอย่างชัดเจนขึ้น โดยมีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีสัญลักษณ์ใกล้เคียงมนุษย์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วัฒนธรรมของชนเผ่าถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งมาโดยตลอด และยังทำให้ชนเผ่านั้นมีเอกลักษณ์ของตัวเอง หรือที่เรียกว่าจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (historical consciousness) กรณีเดียวกันกับไทขวนหรือล้านนาที่ มาลา คำจันทร์ (2551 : 18) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อเรื่องผีมีมาก่อนฝังแน่นมานาน จนแม้เมื่อพุทธเข้ามาความเชื่อแบบพุทธก็ไม่อาจกลบกลืนความเชื่อเรื่องผีได้โดยสิ้นเชิง เกิดการผสมผสาน เกิดการเลือกใช้เลือกทำ เลือกหยิบเอามาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เฉพาะหน้าต่อตนมาใช้ เลบกลายเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้ชีวิต ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า วิถีของกลุ่มชนไทเกิดจากการผสมผสานของความเชื่อที่มาจากแหล่งความเชื่อใหญ่ๆ สองแหล่ง คือความเชื่อเรื่องผีแบบดั้งเดิมของชนเผ่าไท กับความเชื่อเรื่อง

บุญกรรมของพระพุทธศาสนา แต่รูปแบบการใช้ชีวิตย่อมแตกต่างกันไปตามสัดส่วนของการผสมผสานที่ต่างกัน ถึงแม้จะกลายเป็นคนละวัฒนธรรม แต่ทว่าต่างก็มีส่วนร่วมเดียวกันว่าเราเป็นคนไทยด้วยกัน

หลักฐานข้อมูลต่างๆ ได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าไทลื้อและชาวไทกลุ่มอื่นๆ มีลัทธินับถือผี และลัทธิพิธีบูชาบรรพชน ตลอดจนธรรมชาติ ซึ่งเป็นลัทธิความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์และเกี่ยวเนื่องกับตำนานการสร้างโลก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาด้านการสร้างโลกไทลื้อจากคัมภีร์เป็นหลัก เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทลื้อ โดยเฉพาะด้านคติความเชื่อ อาจกล่าวได้ว่าตำนานการสร้างโลกมีอิทธิพลต่อบทบาทในการสร้างแบบแผนพิธีกรรมให้กับผู้คนในสังคมชนชาติไท ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการบวงสรวงบูชา ดังจะเห็นได้จากความเชื่อวาทิตั้งกล่าวทำให้บ้านเมืองและชุมชนเกิดความสงบสุขร่มเย็น

นักวิชาการหลายท่านได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเรื่องไทลื้อว่ามีความหมายอย่างยิ่งต่อการค้นคว้าเกี่ยวกับต้นกำเนิดของชนชาติไท ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และต้นฉบับของภาษาไทลื้อโดยตรง รวมทั้งยังสามารถจัดกลุ่มของโครงสร้างและเนื้อหาของตำนานการสร้างโลกไทลื้อโดยใช้แนวคิดทฤษฎีของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยม คือ เลวี สเตราส์ (Claude Levi - Strauss) และวลาดิมีร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) ซึ่งเนื้อหาของตำนานการสร้างโลกไทลื้อมีจุดเด่นของการลำดับเนื้อเรื่องจากการทำลายโลก การเกิด การฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ และการพัฒนาของสังคมมนุษย์ ผ่านคำสอนทางพุทธศาสนา ทางด้านศิลปะการประพันธ์เป็นวรรณกรรมที่ใช้คำประพันธ์ประเภทนิสสัย ซึ่งเป็นการประพันธ์โดยใช้ภาษาบาลี ผสมผสานกับโวหาร นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาและถ้อยคำท้องถิ่นที่เรียบง่าย แต่มีความไพเราะสละสลวยในการใช้คำและการสื่อความหมาย

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าการศึกษาวิจัยตำนานการสร้างโลกของไทลื้อสิบสองปันนาในเชิงโครงสร้าง เนื้อหาและบทบาท รวมทั้งการศึกษาวเคราะห์ทางคติชนและในบริบททางสังคม นั้นมีอยู่น้อยมาก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวเคราะห์ตำนานการสร้างโลกไทลื้อสิบสองปันนาในประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของคติชนและตำนานในวิถีชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมของคนไทลื้อและชนชาติไทกลุ่มต่างๆ ซึ่งเหตุผลดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการประเมินสภาพไทศึกษาของศิริพร ณ ถลาง (2545:265 - 270) กล่าวไว้ว่า แนวทางและทิศทางการศึกษาคติชนและวรรณกรรมของชนชาติไทแต่ละกลุ่มควรมีลักษณะต่างกันตามความจำเป็นของแต่ละกลุ่มดังนี้ ประการแรกคือ การรวบรวมข้อมูลทางคติชนของชนชาติไทนอกประเทศยังเป็นข้อมูลที่ขาดมาก โดยเฉพาะไทอาหม ไทใหญ่ ไทจีนในพม่า ไทลื้อและไทจ้วงในจีน ไทดำและไทขาวในเวียดนาม ประการที่สองคืองานปริวรรต ซึ่งมีความจำเป็นทั้งในเชิงวรรณกรรมและเชิงตำนานประวัติศาสตร์

วรรณกรรมชนชาติไทนอกประเทศส่วนใหญ่เขียนด้วยอักษรไต ซึ่งวรรณกรรมเหล่านั้นล้วนมีคุณค่าควรแก่การปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทย ประการที่สามคืองานวิจัยในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งยังเป็นแนวทางที่ยังขาดมากสำหรับการศึกษาทางคติชนหรือวรรณกรรมในบริบททางสังคม วัฒนธรรมชนชาติไท ประการสุดท้ายคืองานวิจัยในเชิงเปรียบเทียบ เพราะการวิจัยในลักษณะนี้จะทำให้เห็นมิติของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชนชาติไท กลุ่มต่างๆ ได้ชัดเจนและลึกซึ้งขึ้น อันได้แก่การเปรียบเทียบอนุภาค (motifs) ที่น่าสนใจ หรือการเปรียบเทียบสำนวน (versions) ต่างๆ ของคติชนหรือวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน หรือเปรียบเทียบการรับรู้วรรณกรรมของ “กลุ่มชนชาติไท” หรือการเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์และขนบในการแต่งวรรณกรรม หรือการเปรียบเทียบคติชนหรือวรรณกรรมประเภทเดียวกัน หรือการเปรียบเทียบข้อมูลทางคติชนหรือวรรณกรรมกับข้อมูลประเภทอื่น

ประเด็นการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้นนอกจากจะสามารถทำให้เข้าใจรูปแบบและเนื้อหาของตำนานในสิบสองปันนาแล้ว ยังทำให้เข้าใจถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทลื้อโบราณ โดยเฉพาะด้านความเชื่อเพิ่มมากยิ่งขึ้นแล้วยังอาจเป็นเงื่อนไขที่ช่วยให้สามารถสืบสาวเข้าไปศึกษา ลักษณะดั้งเดิมของสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทโดยรวมได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

การวิเคราะห์ตำนานการสร้างโลกไทลื้อนี้ ถือได้ว่าเป็นการศึกษาถึงรากฐานแห่งภาษา และวัฒนธรรมของชนชาติไทลื้อสิบสองปันนา ซึ่งปัจจุบันความสนใจตำนานและเอกลักษณ์เผ่าพันธุ์ตัวตนของตนเองลดน้อยลงหรือค่อยๆ จางหายไป โดยข้อมูลที่ได้จากการปริวรรตและการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ตลอดจนสืบสานวรรณกรรมไทลื้อให้ได้รับการตระหนักถึงคุณค่า อีกทั้งอาจนำไปใช้เป็นหลักฐานในการอธิบายถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความรู้เกี่ยวกับเรื่องของชนชาติไทให้กว้างขวางและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นทางสนับสนุนในการพัฒนาวัฒนธรรมและสังคมอย่างมั่นคงยั่งยืน อันจะส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคติชนและวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ตำนานการสร้างโลกของไทลื้อ โดยศึกษาวิเคราะห์ถึงภูมิหลังเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล ลักษณะต้นฉบับ รวมทั้งการปริวรรต และวิเคราะห์เนื้อเรื่อง รูปแบบการประพันธ์
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตำนานการสร้างโลกของไทลื้อในเชิงบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อสิบสองปันนา รวมทั้งลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมและเผ่าพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจากวรรณกรรมของกลุ่มชน
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการแปลจากภาษาไทลื้อสิบสองปันนาเป็นภาษาจีน
3. เกิดมิติมุมมองใหม่ทางด้านวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลด้านวรรณกรรมตำนานและข้อมูลทางคติชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
4. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประพันธ์ในด้านเนื้อหา รูปแบบ และภาพสะท้อนของวรรณกรรมตำนานการสร้างโลกของไทลื้อ รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม อันจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานวรรณกรรมไทลื้อ
5. เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการ และเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรม คติชน และวรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเรื่องอื่นต่อไป โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและสาละวิน ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนปรัชญาของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา

### สมมติฐานของการวิจัย

1. ตำนานการสร้างโลกไทลื้อน่าจะมีมาก่อนพุทธศาสนา
2. ตำนานการสร้างโลกไทลื้อมีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับพุทธศาสนา และมีความแพร่หลายของตำนานในชนชาติไทกลุ่มต่าง ๆ
3. ตำนานการสร้างโลกไทลื้อมีอิทธิพลต่อความคิดของกลุ่มชนไทลื้อสิบสองปันนา โดยผ่านความเชื่อและพิธีกรรม

### ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีเนื้อหาของตำนานในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะข้อมูลตำนานการสร้างโลกไทลื้อสิบสองปันนาที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์เท่านั้น โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ตำนานและคติชนวิทยาเป็นเครื่องมือ

## 1. ตัวบท

1.1 ตัวบทของวรรณกรรมตำนานของชาวไทลื้อสิบสองปันนาที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งคัดเลือกจากต้นฉบับตำนานการสร้างโลกไทลื้อ โดยทำการคัดเลือกคัมภีร์ที่ค่อนข้างสมบูรณ์และมีเนื้อความครบ อีกทั้งตัวอักษรที่ใช้บันทึกมีความชัดเจนเพียงพอที่จะเข้าใจลักษณะและองค์ประกอบต่างๆ ของวรรณกรรมได้ ดังนี้คือ

1.1.1 งานวิจัยฉบับนี้จะเน้นศึกษาวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลตำนานการสร้างโลกไทลื้อจากคัมภีร์ธรรมไบลานเรื่อง “ปถมกัปเมืองลื้อ” จารด้วยอักษรไทลื้อเก่า ความยาว 3 ผูก 30 พับ และ “ปถมกัปหัวช้าง” มีความยาว 3 ผูก 40 พับ เป็นต้นฉบับที่อยู่ในหนังสือรวบรวมไบลานจีนเล่มที่ 10 ของเขตปกครองตนเองสิบสองปันนาและรัฐบาลจีน ภายใต้โครงการรวบรวมคัมภีร์ธรรมไบลานจีน (The Complete Chinese Pattra Buddhist Scripture: 2003 หรือ 中国贝叶经 全集 第 10 卷) ซึ่งเป็นต้นฉบับที่รัฐบาลจีนและเขตปกครองตนเองสิบสองปันนาจัดทำขึ้นภายใต้โครงการรวบรวมคัมภีร์ธรรมไบลานจีน เนื่องจากตัวบทมีความสมบูรณ์มากกว่าทุกฉบับ เพราะด้วยเหตุว่าการรวบรวมและจัดพิมพ์ธรรมไบลานนี้ได้ผ่านการคัดสรรและตรวจสอบอย่างดีที่สุดเป็นเบื้องต้นแล้วจากผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมไทลื้อและผู้เชี่ยวชาญทางด้านไบลานสิบสองปันนาของรัฐบาลจีนและเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา

สำหรับตำนานการสร้างโลกไทลื้อฉบับอื่น จะนำมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ตำนาน ดังนี้

1.1.2 วรรณกรรมพับสาเรื่อง “ปฐมกัปปมุลมุลลี” บันทึกด้วยอักษรไทลื้อเก่า ฉบับเมืองหลวง ไม่ปรากฏปีที่บันทึกและชื่อผู้แต่ง

1.1.3 วรรณกรรมพับสาเรื่อง “ปฐมกัปปี” บันทึกด้วยอักษรไทลื้อเก่า ฉบับเมืองหลวง แคว้นสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่ปรากฏปีที่บันทึกและชื่อผู้แต่ง

1.1.4 วรรณกรรมพับสาเรื่อง “ปฐมกัปปี” บันทึกด้วยอักษรไทลื้อเก่า ต้นฉบับเมืองหลวง แคว้นสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่ปรากฏปีพิมพ์และชื่อผู้แต่ง

1.1.5 วรรณกรรมพับสาเรื่อง “ปฐมกัปปี” บันทึกด้วยอักษรไทลื้อเก่า ฉบับบ้านคา แคว้นสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่ปรากฏปีที่บันทึกและชื่อผู้แต่ง

1.1.6 กัปคำขับ ปฐมกัปปีพรมสร้างโลก บันทึกด้วยอักษรไทลื้อเก่า ต้นฉบับ ไม่ปรากฏปีที่บันทึกและชื่อผู้แต่ง รวบรวมและเรียบเรียงโดย เต่า กุ้ย หลาน (Dao Gui Lan 刀桂兰) จัดพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1988 ของสำนักพิมพ์หยุนหนานหมินจู้ มณฑลยูนนาน

1.2 ความคิดวรรณกรรมด้านานการสร้างโลกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่นที่ใช้ประกอบในการศึกษา เพื่อแสดงถึงการมีอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท และลักษณะร่วมทางเผ่าพันธุ์ของคนไทกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่บันทึกด้วยอักษรประจำกลุ่มชน โดยจะเน้นศึกษาเฉพาะข้อมูลด้านานการสร้างโลกของกลุ่มชนชาติไทที่นับถือพุทธศาสนา ได้แก่ ไทใหญ่ ไทจีน ไทขวน และลาว โดยจะคัดเลือกวรรณกรรมที่มีตัวบทมีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

- ตัวบทด้านานการสร้างโลกไทใหญ่จากด้านานเรื่อง “คำผาอยู่”
- ตัวบทด้านานการสร้างโลกไทจีนจากด้านานเรื่อง “ปถมโลก”
- ตัวบทด้านานการสร้างโลกไทขวนจากด้านานเรื่อง “ปฐมมูลมูลลี”
- ตัวบทด้านานการสร้างโลกลาวจากด้านานเรื่อง “พื้นขุนบูรมราชาราช”

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์บริบทจากเนื้อหาของด้านานการสร้างโลกไทลื้อ โดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ภาคสนาม ณ เขตปกครองตนเองชนชาติไท (สิบสองปันนา) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อทำการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนที่ 3 การปริวรรตต้นฉบับด้านานการสร้างโลกไทลื้อจากภาษาไทลื้อเก่าเป็นภาษาไทยกลาง

3.1 การปริวรรตจากตัวบทภาษาไทลื้อมาเป็นอักษรภาษาไทยกลาง ผู้วิจัยจะใช้หลักการปริวรรต รวมทั้งหลักการแปลจากภาษาไทลื้อเป็นภาษาจีนกลางตามพจนานุกรมจีน-ไทย และพจนานุกรมจีน-จีน พร้อมทั้งปรึกษาและตรวจสอบการปริวรรตกับผู้เชี่ยวชาญ

3.2 การปริวรรตจากตัวบทฉบับไทขวน ฉบับไทจีน และฉบับลาวเป็นอักษรภาษาไทยกลาง ผู้วิจัยจะใช้หลักการปริวรรต พร้อมทั้งปรึกษาและตรวจสอบการปริวรรตกับผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญภาษาถิ่นไทขวน ภาษาไทจีน และภาษาลาว

3.3 สำหรับตัวบทฉบับไทใหญ่ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ช่วยวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญภาษาไทใหญ่เป็นผู้ปริวรรต พร้อมทั้งปรึกษาและตรวจสอบการปริวรรตกับผู้เชี่ยวชาญภาษาไทใหญ่เพื่อความถูกต้องและแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล